

Advies

DATUM 26 juni 2015
VOLGNUMMER 2014-2015/21

Aan: Commissie voor Cultuur,
Jeugd, Sport en Media,
Vlaams minister van Jeugd

Jeugd- en kinderrechten een nieuwe wind?

Vele beleidsdomeinen en -niveaus bepalen het leven van kinderen en jongeren in Vlaanderen. Elk beleidsdomein heeft directe of indirecte impact op kinderen. Samen bouwen ze aan een kindvriendelijk Vlaanderen, met respect voor kinderrechten. Om de gezamenlijke inzet te stroomlijnen, stelt de Vlaamse Regering bij het begin van een regeerperiode een jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP) op. Een jaar na het begin van de regeerperiode legt de Vlaamse Regering het JKP voor aan het Vlaams Parlement.

Vlaams minister van Jeugd Sven Gatz vroeg advies aan het Kinderrechtencommissariaat bij het JKP 2015- 2019, op de versie van 22 mei 2015. Het Kinderrechtencommissariaat ging in op de vraag en gaf op 26 juni 2015 advies aan de minister.

In dit advies houdt het Kinderrechtencommissariaat het JKP tegen het licht van kinderrechten.

Het valt op dat het JKP nood heeft aan een duidelijke visie op jeugd en kinderrechten. We missen de directe koppeling tussen jeugd en kinderrechten: in hoe we naar kinderen kijken en in de opbouw van het JKP. We zien liever een JKP dat beantwoordt aan de aanbevelingen van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind in Genève. Met aparte aandacht voor verschillende groepen kwetsbare kinderen, een duidelijk budgetoverzicht en outputindicatoren die vooruitgang en schendingen van kinderrechten blootleggen.

Vlaanderen mag ambitieuzer zijn in haar armoedebeleid. We missen essentiële bouwstenen. Wat met extra aandacht voor kinderen in armoede in het gezondheids- en onderwijsbeleid? De problemen in achtergestelde buurten? Voor het Kinderrechtencommissariaat zijn kinderbijslag, kosteloos onderwijs en jeugdorganisaties voor

maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren hefboven in het kinderarmoedebeleid. Het JKP moet ze sterker uitbouwen.

Vlaanderen wenst ruimte en condities te creëren voor kinderen en jongeren zodat ze volop jong kunnen zijn, zonder onderscheid en met respect voor ieders belang. Hoewel deze JKP-doelstelling beloftevol klinkt, mist het concrete acties om de belofte waar te maken.

- Waarom geen acties voeren die het label 'kindvriendelijke steden en gemeenten' versterken om de dynamiek in het lokale jeugd- en kinderrechtenbeleid te blijven aanzwengelen?
- Waarom de stadsmonitor niet uitbreiden naar alle steden en gemeenten?

Tegen 2019 wil Vlaanderen dat alle kinderen en jongeren zich autonoom, duurzaam en veilig kunnen verplaatsen. Het Kinderrechtencommissariaat schaarst zich volledig achter deze doelstelling. Wel moet Vlaanderen meer doen om deze doelstelling te realiseren zoals bijvoorbeeld:

- Duidelijke outputindicatoren ontwikkelen om de verbindingssweefsels in kaart te brengen.
- Zorgen dat mobiliteitseducatie het individuele overstijgt en evolueert naar participatie van kinderen aan het lokaal mobiliteitsbeleid.

Voor onderwijs streeft Vlaanderen naar een leerloopbaan die aansluit bij de talenten van elke leerling. Het Kinderrechtencommissariaat verwelkomt dat plan. Maar we missen aandacht voor het schoolklimaat en het welbevinden van leerlingen.

- Er is nood aan coherente strategieën om schooluitval te voorkomen.
- Het onthaalonderwijs verdient meer aandacht.
- De uitrol van het M-decreet moet beter ondersteund worden.

Het JKP 2015-2019 trekt terug de kaart van kinderp participatie. Terecht. Kinderen hebben recht om te participeren. Kinderparticipatie is niet enkel een uitgangspunt en een middel maar ook een doelstelling. Alle maatschappelijke voorzieningen zijn hulpbronnen voor emancipatie van kinderen. Het Kinderrechtencommissariaat betreurt dat het JKP weinig aandacht besteedt aan participatie als doelstelling. Ook missen we acties om kinderrechteneducatie structureel uit te bouwen.

Vlaanderen gaat voor een doordacht medegebruik van de ruimte. Ze wenst de beperkte ruimte zo bruikbaar mogelijk te maken voor kinderen en jongeren. Mooi zo. Waarom er dan geen resultaatsverbintenissen aan koppelen in het JKP? Veel outputindicatoren ontbreken.

Het welbevinden van kinderen en jongeren is een belangrijk aandachtspunt in het JKP 2015-2019. Vlaanderen plant daarvoor verschillende acties. We missen initiatieven binnen meerdere domeinen.

- Vlaanderen moet blijven waken over de sociale functie van kinderopvang.
- We missen aandacht voor de buitenschoolse kinderopvang.
- Vlaanderen mag haar plannen voor een prevalentieonderzoek naar geweld op kinderen niet opbergen.
- Preventieve gezinsondersteuning moet blijven inzetten op toegang tot basisvoorzieningen. Bruggen tussen de Huizen van het Kind en het eerstelijns welzijnswerk, kunnen daartoe bijdragen.

- We scharen ons achter de holistische benadering van het Kwaliteitscentrum Diagnostiek en hopen dat het kan doorwegen op onderwijs.

Vlaanderen streeft naar woonzekerheid voor alle kinderen. Ze wenst dat elk kind aangepast en comfortabel woont. Het Kinderrechtencommissariaat kan zich volledig vinden in deze doelstelling. Wel vragen we om explicieter de kaart te trekken van het kindperspectief en te blijven investeren in het recht op wonen.

- Laat de Huizen van het Kind een rol spelen in het recht op wonen.
- Denk aan extra scholen, crèches en andere sociale diensten bij het uitbreiden van het sociaal aanbod.
- Voorkom thuisloosheid op een structurele wijze en maak de kinderen achter de statistieken zichtbaar.

1. Nood aan duidelijke visie op jeugd en kinderrechten

1.1. Ga voorbij het vage

‘In 2019 heeft Vlaanderen ruimte en condities gecreëerd om kinderen en jongeren, zonder onderscheid, volop jong te laten zijn, met respect voor ieders belang’

Zo luidt de derde strategische doelstelling van het JKP. Dit is vermoedelijk de meest vage van alle strategische doelstellingen. Het is immers niet zo duidelijk waarop ‘jong zijn’ precies slaat.

Ondanks de vage bewoordingen is er wel iets voor deze doelstelling te zeggen. De derde strategische doelstelling formuleert in zekere zin de essentie van het JKP. Er wordt verwezen naar het belang van het kind, het centraal stellen van het respect voor alle vormen van jong zijn en de waarde van respect tussen de verschillende generaties in de samenleving. Helaas wordt er in het JKP weinig stil gestaan bij de vraag wat we onder ‘jong zijn’, ‘jeugd’ of ‘kind zijn’ kunnen verstaan.

Algemeen is het zo dat onze samenleving ondanks de grote aandacht voor kinderen en jongeren niet echt het label ‘kind- of jongvriendelijk’ verdient. Er wordt dan verwezen naar discussies en conflicten over de aanwezigheid van speelpleinen in woonbuurten, naar het verschijnen van campings en hotels waar kinderen niet toegelaten zijn en natuurlijk naar de leeftijdsverlaging in de nieuwe GAS-wet die toelaat om ook kinderen van 14 jaar met een GAS te bestraffen. In bredere zin botsen we in onze samenleving nog steeds op tegenzin wanneer het over kinderen en hun rechten gaat. Sommigen achten kinderen en jongeren nog ‘te jong’ voor rechten (ze vergeten er hun plichten mee), anderen vinden de aandacht voor kinderrechten niet wenselijk (ze worden te mondig en groeien ons boven het hoofd). Het is vanuit deze optiek legitiem om aandacht voor ‘jong zijn’ als beleidsuitdaging naar voren te schuiven.

1.2. Koppel alles aan kinderrechten

Vanuit het Kinderrechtencommissariaat schuiven we een invulling van ‘jong zijn’ naar voren die direct de koppeling met kinderrechten maakt. Dit betekent dat ‘jong zijn’ alvast meer betekent dan kattenkwaad mogen uithalen of buiten mogen spelen (en daar niet meteen zwaar voor gestraft worden). Het gaat ook niet om een invulling van ‘jong kunnen of mogen zijn’

waarin kinderen en jongeren best van allerlei maatschappelijke discussies worden weggehouden omdat deze anders toch maar hun leefwereld zouden bevuilen. De erkenning van 'jong zijn' vanuit een kinderrechtenperspectief betekent wel dat we kinderen en jongeren als medeburgers beschouwen. 'Jong kunnen zijn' verbinden we bijgevolg met de drie P's uit het kinderrechtenverdrag. Het is noodzakelijk dat kinderen worden beschermd (Protectie), dat er voorzieningen zijn die kinderen ondersteunen in hun ontwikkeling (Provisie) en dat kinderen kunnen participeren aan het maatschappelijk leven (Participatie).

Wat dit concreet kan betekenen formuleren Didier Reynaert en Sven De Visscher kernachtig in de tekst 'Kinderen en jongeren als medeburgers in een duurzame en leefbare stad':

'Kinderen en jongeren erkennen als stedelijke medeburgers betekent dus niet dat zij volledig gelijk worden gesteld aan volwassenen of dat de feitelijke verschillen tussen kinderen en volwassenen worden genegeerd, maar wel dat deze machtsongelijkheid onderworpen moet zijn aan expliciete beperkingen en afspraken, en dat erkend wordt dat kinderen en jongeren evenwaardige leden zijn van de stedelijke samenleving met eigen belangen en betekenissen die mee in het stedelijk beleid moeten in rekening genomen worden. Er is niet enkel een ongelijkheid tussen kinderen en volwassenen, maar ook tussen kinderen en jongeren onderling. Het stedelijk burgerschap van kinderen en jongeren ziet er heel anders uit naar gelang leeftijd, gender, woonplaats, sociaal-economische status en etnisch-culturele achtergrond. James en Prout (1997) spreken in die zin over 'many childhoods' in plaats van één universeel standaardverloop van de jeugdperiode. De diversiteit in het jeugdbegrip hangt samen met de sociale, culturele en economische omstandigheden waaronder kinderen opgroeien, en de sociale positie van kinderen in de samenleving.'

Kinderrechten zijn dus een hefboom om de kwaliteit van onze relaties met kinderen in de samenleving te onderzoeken en om te buigen naar een groter respect voor de belangen van kinderen. Rechten van kinderen staan daarbij steeds in relatie tot de rechten van andere burgers.

2. JKP als sluitstuk van integratie tussen jeugd- en kinderrechtenbeleid?

Met de ratificatie van het kinderrechtenverdrag in 1992 verbond de Vlaamse overheid zich ertoe om kinderrechten in het beleid op te nemen. Ze beloofde werk te maken van rechten voor minderjarigen op protectie, provisie en participatie.

In de loop der jaren werden diverse instrumenten uitgewerkt om vorm en inhoud te geven aan het kinderrechtenbeleid. Zo werd een coördinerend minister kinderrechten aangesteld, alsook aanspreekpunten kinderrechten in de Vlaamse administraties. De KER-verplichting (kindeffectrapportage) werd bij decreet ingevoerd. Ook de verplichting voor de Vlaamse Regering om jaarlijks verslag uit te brengen over het gevoerde kinderrechtenbeleid. Bij Vlaams besluit kreeg de Coördinerend minister kinderrechten de opdracht om toe te zien op de KER-verplichting. Een commissie van deskundigen stond hem daarin bij. Als antwoord op de slotbeschouwingen van het VN-

1 http://www.thuisindestad.be/sites/default/files/Onderzoek_Kinderen%20als%20medeburgers%20in%20een%20duurzame%20en%20leefbare%20stad.pdf. p. 8.

Kinderrechtencomité keurde de Vlaamse Regering in 2004 en 2011 een Vlaams Actieplan Kinderrechten goed.

Doorheen de jaren evolueerden de kinderrechteninstrumenten. De commissie van deskundigen werd afgeschaft. De KER werd JOKER en werd geïntegreerd in de RIA (reguleringsimpactanalyse). Er kwam een integratie tussen het jeugd(werk)beleid en het kinderrechtenbeleid. De jaarlijkse verslaggeving over het gevoerde kinderrechtenbeleid werd vervangen door een tussentijds verslag en eindverslag over het Vlaamse jeugd- kinderrechtenbeleid. De aanspreekpunten kinderrechten werden aanspreekpunten jeugd- en kinderrechten. De reflectiegroep kinderrechten breidde uit tot een reflectiegroep jeugd- en kinderrechtenbeleid.

Deze legislatuur vervolledigt Vlaanderen de integratie tussen het jeugd- en kinderrechtenbeleid. In plaats van een apart Vlaams jeugdbeleidsplan en een apart Vlaamse Actieplan Kinderrechten is er nu één Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan .

2.1. Tevreden met één integraal plan

Het Kinderrechtencommissariaat staat achter de integratie van beide plannen in één plan. In plaats van een Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (VJP) 'en' een Vlaams Actieplan Kinderrechten (VAK), pleitten we eerder² voor één geïntegreerd plan.

Kinderrechten zijn voor ons de sporen waarop het jeugdbeleid rijdt. Ze leggen de fundamentele voor elke beleid ten aanzien van minderjarigen in Vlaanderen. Kinderrechten zijn mensenrechten. Ze zijn meer dan een plan of een aandachtspunt van een minister of een regering. Het kinderrechtenverdrag brengt verplichtingen voor de verdragstaten met zich mee. Het leidde tot wijziging van de grondwet. Het duwde mee aan een meer kindvriendelijke regelgeving voor hulpverlening, echtscheiding, spreekrecht van de minderjarigen, ...

2.2. Nog steeds niet volgens aanbevelingen VN-Kinderrechtencomité

De slotbeschouwingen van het VN-Kinderrechtencomité nemen een prominente plaats in het JKP. Anderzijds beantwoordt het JKP niet volledig aan de aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité.

Het VN-Kinderrechtencomité duidt in zijn laatste slotbeschouwingen hoe België zijn actieplan het best aanpakt.

- Ideaal maakt het actieplan deel uit van andere beleidsplanning, vormen de rechten van het kind het frame en worden regionale verschillen gerespecteerd.
- Een actieplan is slagkrachtig wanneer het bestaat uit concrete doelstellingen, targets, indicatoren en tijdschema's. Aan de implementatie van de rechten van het kind moet een gepast budget worden toegewezen.
- Een monitoring en follow-upmechanisme moet de vooruitgang en uitdagingen in kaart brengen.
- Het actieplan moet niet alleen vorm geven aan de bepalingen van het Verdrag, ook de Facultatieve Protocollen moeten bijvoorbeeld aan bod komen.

² KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Vlaams Actieplan Kinderrechten 2011-2014*, 2010-2011/9, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten.

Samengevat? Het plan moet vorm geven aan de implementatie van het kinderrechtenverdrag en alle andere relevante bepalingen. Het vertelt hoeveel financiële middelen een overheid vrijmaakt en hoeveel extra aandacht de overheid besteedt aan kwetsbare groepen van kinderen, zoals kinderen in armoede, kinderen met een handicap, kinderen in een asielcontext, kinderen die van hun ouders gescheiden leven, kinderen van minderheden, zieke kinderen, ... Het plan stelt welke concrete doelstellingen een overheid wil behalen, hoe een overheid het beleid zal monitoren en hoe evoluties in het beleid worden gemeten.

Het JKP komt enigszins tegemoet aan de aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité. Het besteedt duidelijk aandacht aan de slotbeschouwingen. Ze worden gelinkt aan de verschillende strategische en operationele doelstellingen en de geplande projecten en processen. Het JKP bevat verschillende concrete doelstellingen en besteedt aandacht aan outputindicatoren. Anderzijds schiet het JKP ook op behoorlijk wat punten tekort.

2.3. Waarom geen exhaustief plan?

Het JKP heeft de ambitie om het VJP en het VAK te combineren. Conform het VN-actieplan moet het plan alle acties bevatten ten aanzien van kinderen en jongeren. Het moet een naslagwerk zijn. In het actieplan moeten we lezen wat de overheid wel en niet zal plannen voor minderjarigen.

We betreuren dat het JKP niet aan deze voorwaarde voldoet. Belangrijke beleidspunten, zoals de hertekening van het jeugdrecht, ontbreken. Ook niet alle beleidsdomeinen komen in het JKP voor. Beleidsdomeinen zoals gelijke kansen, inburgering en integratie of bestuurszaken ontbreken. Nochtans zijn dit beleidsdomeinen met impact op het leven van kinderen en jongeren. Denken we maar aan het recente ontwerp van decreet tot wijziging van diverse decreten rond de subsidiëring van de lokale besturen³.

2.4. Budgetoverzicht om inspanningen en engagementen bloot te leggen

Het VN-Kinderrechtencomité benadrukt in zijn slotbeschouwingen aan België het belang van een budgettaire vertaling van het actieplan. Het stelt dat de budgettaire vertaling, in vergelijking met andere OECD landen, ondermaats is. Begrotingen en meerjarenramingen moeten vanuit een kinderrechtenkader aangeven welk deel voor kinderen en jongeren bestemd is.

Zeker in tijden van financiële moeilijkheden moet het duidelijk zijn welk deel voor kinderen bestemd is en bestemd blijft. In die zin benadrukt het VN-Kinderrechtencomité in zijn algemene commentaar over recht op gezondheidszorg dat overheden het recht op gezondheidszorg van kansarme kinderen niet mogen hypothekeren, ook niet in tijden van crisis⁴. Overheden moeten aantonen dat ze inspanningen blijven leveren. Ze moeten aantonen

³ Ontwerp van decreet tot wijziging van diverse decreten houdende de subsidiëring aan de lokale besturen en tot wijziging van het decreet van 5 juli 2002 tot vaststelling van de regels inzake de dotatie en de verdeling van het Vlaams Gemeentefonds, *Parl. St.* VI.Parl. 2014-2015, nr. 357/1.

⁴ VN-KINDERRECHTENCOMITE, *General Comment No.15 (2013)*, The right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health (art. 24), UN Doc. CRC/C/GC/15, §74.

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f15&Lang=en .

dat hun maatregelen, of het gebrek eraan, de positie van kwetsbare groepen in de samenleving niet nog meer verzwakken⁵.

Bij monitoring hoort een budgetoverzicht

We betreuren dat het JKP geen financiële vertaling kent. Ideaal licht het JKP niet enkel toe welke doelstellingen de overheid voor ogen heeft, maar duidt ze ook welke begroting of raming bij welke geplande projecten en processen hoort. Monitoring van kinderrechten houdt opvolging in van doelstellingen en informatie over besteding van financiële middelen. Wanneer Vlaanderen beslist om bepaalde sector subsidies voor jeugd aan het Gemeentefonds over te hevelen is monitoring noodzakelijk⁶.

VAK beloofde onderzoek naar budgetoverzicht

In het vorige Vlaams Actieplan Kinderrechten beloofde Vlaanderen de eerste stappen te zetten richting budgetoverzicht:

'De Vlaamse overheid wil onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om de budgetten die ze besteedt aan de verbetering van de positie van kinderen in beeld te brengen om ze aldus meer gericht te kunnen inzetten'⁷

Helaas bleef het bij een ambitie. Overleg met de administratie leert ons dat zo'n vertaling geen sinecure is. Het is niet duidelijk waar de grens ligt tussen directe en indirecte investering in kinderen. Kinderen hebben niet alleen baat bij rechtstreekse investeringen, zoals jeugdwerk. Investeringen in gezinsondersteuning, de buurt, tewerkstelling, ... komen hen ook ten goede.

We raden de Vlaamse Regering aan om zich niet te laten ontmoedigen door de grootte van de oefening en te beginnen bij het begin. Het JKP legt linken naar de verschillende beleidsnota's en veel beleidsnota's eindigen met een begrotingskoppeling. Ideaal sluit elk JKP-hoofdstuk af met begrotingscijfers van het lopende jaar en is er zicht op de meerjarenraming. Het tussentijds verslag zou begrotingscijfers kunnen tonen van de voorbije jaren en het lopende jaar.

2.5. Blijf zoeken naar goede kinderrechtenindicatoren

Het JKP heeft duidelijk aandacht voor indicatoren. Elk gepland project of proces is vertaald in een outputindicator. Helaas zijn de outputindicatoren niet altijd even precies geformuleerd en is de relatie tussen de doelstelling en de outputindicator soms zoek.

We betreuren dat er weinig linken gelegd worden met de kinderrechtenmonitor en de kinderrechtenindicatoren van de vorige legislatuur. Samen met jeugd- en kinderrechtenorganisaties werkte de Afdeling Jeugd de voorbije jaren aan een kinderrechtenmonitor. Om praktische redenen werd een beperkt aantal indicatoren weerhouden.

5 Nolan A, Economic and Social Rights, Budgets and the Convention on the Rights of the Child, *International Journal of Children's Rights*, 2013, p. 248-277.

6 KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Decentraliseren van bevoegdheden: kansen en risico's voor kinderrechten*, 2014-2015/18, www.kinderrechtencommissariaat.be - Adviezen en Standpunten.

7 Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, Afdeling Jeugd, *Vlaams Actieplan Kinderrechten*, juli 2011, p. 18.

Plan acties om kinderrechtenindicatoren te verfijnen

Helaas toont het JKP weinig ambitie in de uitbreiding en de verfijning van de bestaande kinderrechtenmonitor. Ideaal zet Vlaanderen zijn zoektocht verder, want vanuit een kinderrechtenperspectief ontbreken een aantal essentiële indicatoren. Zo heeft Vlaanderen geen zicht op alle maatregelen die een jeugdrechter oplegt. Vlaanderen weet niet hoeveel kinderen er dak- of thuisloos zijn of hoeveel kinderen een uithuiszetting ondergaan.

Het Kinderrechtencommissariaat pleitte herhaaldelijk voor een gedegen set van kinderrechtenindicatoren die aan verschillende voorwaarden voldoet.

- Indicatoren moeten oog hebben voor de verschillende contexten waarin kinderen en jongeren opgroeien. Ideaal wordt eenzelfde set van indicatoren in verschillende contexten in kaart gebracht.
- Kinderrechtenindicatoren leggen de verschillen tussen kinderen bloot. Ze moeten Vlaanderen informeren over de bescherming van kinderen tegen discriminatie of het gebrek er aan.
- Het liefst vormt het kind de onderzoekseenheid.
- Ideaal zijn de kinderen de respondenten. Zij zijn ervaringsdeskundig in hun eigen situatie.
- De Vlaamse overheid verzamelt niet alleen nieuwe gegevens maar ontsluit ook bestaande: administratieve gegevens, jaarverslagen van de gemeenschapsinstellingen, inspectierapporten, ...
- Vlaanderen legt contact met andere bestuursniveaus om een volledige ontsluiting mogelijk te maken. Prioritair legt ze contact met FOD-justitie en met de lokale overheden. Er is te weinig zicht op de aard en het aantal juridische beslissingen met impact op kinderen. Door de invoering van sector subsidies in het Gemeentefonds riskeert Vlaanderen voeling te verliezen met bijvoorbeeld het lokale jeugd-, integratie- of armoede beleid. Een degelijk monitoringssysteem dringt zich op.

2.6. Te weinig aandacht voor kwetsbare kinderen

Kwetsbare kinderen en jongeren hebben recht op extra bescherming. Er zijn extra inspanningen nodig om hen een gelijkwaardige toegang tot hun rechten te garanderen.

Het JKP getuigt van te weinig aandacht voor kinderen met een beperking, kinderen in een asielcontext, kinderen met een migratieachtergrond. Nochtans benadrukken de vele slotbeschouwingen van het VN-Kinderrechtencomité in het JKP de noodzaak tot actie.

We vragen aan de Vlaamse Regering om extra inspanningen te leveren. Zowel op actieniveau als op het niveau van outputindicatoren moet de aandacht voor kwetsbare kinderen worden opgeschroefd.

2.7. Bye bye kinderrechteninstrumenten?

Het JKP heeft niet alleen weinig aandacht voor kinderrechtenindicatoren. Ook de andere kinderrechteninstrumenten, zoals de Coördinerend minister kinderrechten, aanspreekpunten, ... missen we. De vroegere Vlaamse Actieplannen Kinderrechten begonnen stevast met een overzicht van alle kinderrechteninstrumenten. In het JKP vinden we enkel een verwijzing naar de JOKER terug. Wat betekent dit stilzwijgen over de andere kinderrechteninstrumenten? Worden ze niet vermeld omdat ze sowieso blijven deelluitmaken van het beleid?

We hopen dat Vlaanderen de nood aan kinderrechteninstrumenten en -actoren blijft erkennen en op zoek blijft gaan naar versterking van hun slagkracht.

De veldtekening van de Vlaamse kinderrechtenactoren⁸ bevestigde alvast hun belang voor het Vlaamse kinderrechtenbeleid.

2.8. Nood aan acties om samen te werken met andere overheden

Het leven van kinderen en jongeren die in Vlaanderen opgroeien wordt niet alleen bepaald door regionale maar ook door (inter)nationale regelgeving. Het beleid dat Vlaanderen uittekent voor zieke kinderen, kinderen in armoede, kinderen met zware psychische problemen, kinderen in een asielcontext, kinderen in een echtscheidingscontext of zelfs schoolgaande kinderen, ... valt ook onder (inter)nationale regelgeving. Wil Vlaanderen een kind(errechten)vriendelijke samenleving uitbouwen, dan moet ze samenwerken met andere overheden.

Spijtig genoeg vinden we in het JKP nauwelijks tot geen acties die de samenwerking tussen Vlaanderen en de federale overheid concretiseren.

3. Armoedebeleid mist ambitieuze vertaling

Het JKP schuift de strijd tegen armoede bij kinderen en jongeren naar voor als een van de strategische doelstellingen. Het Kinderrechtencommissariaat vindt dit een terechte keuze. Armoede is immers een meervoudige inbreuk op kinderrechten en mensenrechten in het algemeen. De kinderarmoede in ons land is de afgelopen jaren niet afgenomen. Het aantal kinderen geboren in kansarmoede kent zelfs een continue stijging⁹.

Het JKP wil de armoede bij kinderen en jongeren met 30% doen dalen en het aantal kinderen dat in armoede geboren wordt halveren. Hierbij moet het einddoel uiteraard zijn dat geen enkel kind in armoede leeft. Om deze doelstellingen te halen, adviseert het Kinderrechtencommissariaat om meer ambitie te tonen in de acties.

3.1. Essentiële bouwstenen ontbreken

De gekozen operationele doelstellingen (levensstandaard, vrijetijd en onderwijs) zijn elk heel relevant in de strijd tegen armoede bij kinderen en jongeren. In het besef dat het JKP niet het volledig armoedebestrijdingsbeleid kan herhalen, missen we toch enkele essentiële elementen in de uitwerking van de aanpak van armoede bij kinderen en jongeren.

VN-Kinderrechtencomité vraagt gezondheidsmaatregelen

Zo mist het Kinderrechtencommissariaat acties op het vlak van gezondheid, een belangrijk kinderrecht dat sterk onder druk staat in situaties van armoede. Ook het VN-Kinderrechtencomité vraagt hiervoor aandacht in zijn slotbeschouwingen.

⁸ Doek J. E., Bruning M. R. en van der Zon K. A. M., *Veldtekening middenveld kinderrechten Vlaanderen*, Universiteit Leiden, april 2012.

⁹ <http://www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/cijfers/kansarmoede/>.

Erken impact van de buurt

Verder wijzen we op het belang van de context waarin kinderen en jongeren opgroeien. Naast de gezinscontext, die in het JKP aan bod komt, is ook de ruimere maatschappelijke context van groot belang. Zo heeft de buurt een belangrijke plaats in de beleving van veel kinderen en jongeren. Problemen in bepaalde buurten (bijvoorbeeld: druk verkeer, vandalisme, lawaai,...) wegen op het welzijn en welbevinden van kinderen en jongeren. Evenals het besef van de 'reputatie' van hun wijk en de manier waarop die op hen afstraalt¹⁰. We pleiten daarom voor linken met acties uit het armoedebeleid die betrekking hebben op de context van kinderen en jongeren.

Hou rekening met verschillende groepen in armoede

Het JKP noemt kinderen en jongeren met een beperking en niet-begeleide minderjarige vluchtelingen als groepen die bijzondere aandacht vragen. Terecht, gezien deze groepen extra kwetsbaar zijn voor armoede en zijn gevolgen. We missen echter specifieke aandacht voor onder meer kinderen van woonwagenbewoners, begeleide minderjarige vreemdelingen en kinderen met een migratieachtergrond.

Het VN-Kinderrechtencomité pleit in haar slotbeschouwingen voor specifieke aandacht voor kinderen van buitenlandse herkomst. Zij ervaren immers meerdere risico's op discriminatie. Naast de - terechte - aandacht voor het tegengaan van discriminatie in het kader van de strategische doelstelling 'Wonen', is de bestrijding van discriminatie ideaal ook een algemene doelstelling over de verschillende domeinen heen.

Kinderbijslag als middel tegen kinderarmoede

De Vlaamse Regering wil een systeem uitwerken van 'gelijke basisuitkering voor ieder kind, aangevuld met toeslagen voor de meest kwetsbare gezinnen'. De kinderbijslag zal ook worden afgestemd met de studiefinanciering.

Het Kinderrechtencommissariaat steunt de beleids optie om de kinderbijslag uit te werken als een universeel systeem aangevuld met sociale correcties.

Vlaanderen legt de lat te laag inzake de beoogde impact van kinderbijslag op armoedebestrijding. De outputindicator stelt: 'Het kinderarmoederisico voor (gezinnen met) kinderen *stijgt niet* o.b.v. het nieuwe kinderbijslagsysteem'. Ideaal stelt Vlaanderen zijn ambitie bij naar een kinderbijslagsysteem dat '*bijdraagt tot een verlaging*' van het armoederisico voor (gezinnen met) kinderen.

Zet in op gelijke onderwijskansen

Een cruciale rol van onderwijs in de strijd tegen armoede is het realiseren van gelijke kansen op en in het onderwijs voor alle kinderen. Ons onderwijs slaagt er globaal niet in de sociale ongelijkheid weg te werken. Integendeel, de sociale kloof blijkt zelfs toe te nemen. Onder meer de OESO heeft hierover al verschillende keren aan de alarmbel getrokken in zijn PISA-rapporten¹¹. We missen hiervoor structurele hefboomen in de uitwerking van de doelstelling 'scholen werken actief aan armoedebestrijding'.

¹⁰ What do you think, Dat denken we ervan. Jongeren geraakt door armoede spreken over *hun leven*, Unicef België, 2010.

¹¹ <http://www.oecd.org/belgium/>

3.2. Kosteloos onderwijs moet einddoel zijn

De kosten van het onderwijs betekenen voor veel ouders en hun kinderen een struikelblok voor een gelijke deelname aan het onderwijs. Door schoolvervoer, schooluitrusting, handboeken, verplichte buitenschoolse activiteiten lopen de schoolkosten stevig op. Het VN-Comité voor de Rechten van het Kind dringt er op aan om maatregelen te nemen om het onderwijs kosteloos te maken. Het JKP schuift enkele acties van kostenbeheersing naar voor, zoals een studiekostenmonitor, een subsidie aan vzw SOS schulden op school en sensibilisering en expertise-uitwisseling .

Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor meer ambitie. Vlaanderen moet blijven streven naar kostenverlaging, met kosteloosheid als einddoel.

Versterk en verruim de maximumfactuur

In het basisonderwijs bestaat de maximumfactuur. Die lost niet alle problemen op, maar het effect ervan is wel zichtbaar. Ze leidt tot een beperking van schoolkosten, tot bewustwording over schoolkosten bij de school, tot meer transparantie en betere informatie voor de ouders.

Het Kinderrechtencommissariaat maakt zich zorgen over de verhoging van de maximumfactuur voor het basisonderwijs met 10€ per kind, die in oktober 2014 werd beslist. Vlaanderen moet blijven streven naar een continu dalende trend, en de verhoging van de maximumfactuur is hiermee in strijd.

In het secundair onderwijs bestaat geen maximumfactuur en zijn er grote verschillen tussen richtingen. In veel technische en beroepsrichtingen hebben leerlingen duur werkmateriaal nodig. Ook tussen individuele scholen zijn er vaak grote verschillen.

We pleiten voor het doortrekken van de maximumfactuur naar de eerste graad van het secundair onderwijs, waar de verschillen tussen richtingen nog beperkt zijn. Voor de tweede en derde graad pleiten we voor een maximumfactuur op maat van elke richting. De resultaten van de studiekostenmonitor kunnen gebruikt worden om deze te berekenen.

Koppel schooltoelage aan schoolkosten

De schooltoelage moet zoveel mogelijk de werkelijke schoolkosten dekken. De studiekostenmonitor is een belangrijk initiatief om zicht te krijgen op de omvang van die schoolkosten. Zo kan worden nagegaan of de huidige schooltoelage volstaat en kan de schooltoelage voor de 2de en 3de graad secundair onderwijs gedifferentieerd worden naargelang de gevolgde richting, in lijn met de invoering van de maximumfactuur per richting.

Het is dus belangrijk om het rapport studiekostenmonitor niet als eindpunt, maar als beginpunt te zien. De studiekostenmonitor moet gebruikt worden om verdere maatregelen (maximumfactuur en schooltoelage gedifferentieerd naar richting) te ontwikkelen. We raden aan dit zo op te nemen in het actieplan.

Ken school- en studietoelage automatisch toe

De automatische toekenning van sociale rechten is een belangrijk actiepunt in de strijd tegen onderbescherming, waarbij mensen geen gebruik maken van de maatregelen waarop ze recht hebben. Tegelijk dient automatisering ook te leiden tot een snellere afhandeling van dossiers en snellere uitbetaling. Voor

mensen in armoede kan een laattijdige uitbetaling immers grote gevolgen hebben.

De tegemoetkoming in onderwijskosten via de school- en studietoelagen, is hiervan een belangrijk voorbeeld. De geleidelijke automatisering van de toekenning van school- en studietoelagen is lopend maar nog niet afgerond.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor om te blijven inzetten op volledige automatische toekenning van school- en studietoelagen en dit op te nemen als actie in het JKP.

3.3. Versterk jeugdorganisaties voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren

Het Kinderrechtencommissariaat ondersteunt de aandacht voor vrijetijdsparticipatie binnen het luik armoede in het JKP. Vrijetijdsbesteding is immers een belangrijk domein van participatie aan de samenleving. Het recht op vrije tijd, ontspanning en culturele activiteiten van kinderen en jongeren is verankerd in het kinderrechtenverdrag.

Zo zijn we tevreden over de uitrol van de UiTPAS over heel Vlaanderen en de blijvende aandacht voor vakantieparticipatie.

Het JKP zet terecht in op de 'projectmatige en structurele ondersteuning van jeugdorganisaties die zich specifiek richten op maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren'. Jeugdwerkingen die zich specialiseren in een laagdrempelige werking op maat van kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties, betekenen vaak veel voor deze kinderen en jongeren.

Jongeren geraakt door armoede spreken over hun leven

'De jongerenwerking wordt als een echte thuishaven beschreven. De jongeren voelen zich er welkom, ze vinden er hun vrienden, een luisterende begeleider, en er worden heel wat activiteiten georganiseerd. Kortom: de jongerenwerking komt hier ook sterk in beeld als een plek waar jongeren zich thuis voelen, vooral door de aanwezigheid van andere jongeren en de begeleiders die soms als echte ankerfiguren beschreven worden. In de jeugdwerking kunnen ze tot rust komen, daar is begeleiding die ze al lang kennen en vertrouwen, daar kunnen ze zich amuseren, en vrij voelen'¹².

Veel meer dan toeleiden

Het JKP zet sterk in op deelname van kinderen en jongeren in armoede aan cultuur-, jeugd- of sportinitiatieven met een breed bereik (de zogenaamd 'reguliere' initiatieven). Laagdrempelige werkingen op maat van kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties, hebben een belangrijke rol in het slaan van bruggen naar verschillende sectoren in de maatschappij.

Zonder afbreuk te doen aan de meerwaarde van participatie aan 'reguliere' vrijetijdsinitiatieven, benadrukt het Kinderrechtencommissariaat het belang en de intrinsieke waarde van laagdrempelige jeugdwerkingen die zich specifiek richten naar kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare posities. Zij verdienen een stevige plaats in het kinderrechten- en jeugdbeleid. Samenwerking met andere initiatieven moet aanvullend of versterkend zijn en mag niet ten koste gaan van de basiswerking.

¹² What do you think, *Dat denken we ervan. Jongeren geraakt door armoede spreken over hun leven*, Unicef België, 2010.

Bouw garanties in voor lokale middelen

Verder herhaalt het Kinderrechtencommissariaat zijn bezorgdheid over de overheveling van Vlaamse middelen voor lokaal jeugdbeleid en lokaal armoedebeleid naar het Gemeentefonds. Daaronder zitten ook middelen bestemd voor initiatieven op het vlak van participatie van maatschappelijk kwetsbare groepen. We pleiten voor garanties om te vermijden dat waardevolle werkingen verdwijnen of moeten afslanken, en voor een goede monitoring van de effecten zodat bijsturing tijdig kan gebeuren¹³.

4. Jong zijn gaat breder dan het klassieke jeugdterrein

Houden we de voorgestelde operationele doelstellingen en de geplande projecten en processen van de derde strategische doelstelling rond 'jong zijn' tegen het licht van het kinderrechtenperspectief dan:

- Valt op hoe 'jong zijn' hoofdzakelijk naar de vrije tijd van kinderen en jongeren wordt vertaald (Kunstendag, buurtsport, toerisme). Dat is uiteraard waardevol, maar het blijft belangrijk om het actorschap en het burgerschap van kinderen en jongeren ook expliciet op andere terreinen te erkennen en te ondersteunen;
- Valt op hoe ook 'de troeven van jong zijn' op de klassieke jeugdterreinen worden gesitueerd. Waarom hier geen aandacht voor bijvoorbeeld de ondersteuning van jonge mantelzorgers, voor de ondersteuning en de betekenis van de Vlaamse Scholierenkoepel en voor het belang van een organisatie zoals Cachet in het vormgeven aan het nieuwe jeugdrecht?
- Valt op hoe weinig de strategische doelstelling vertaald wordt naar de creatie van eigenlijke ruimtes voor kinderen en jongeren (speelpleinen, scholen, buitenschoolse opvang), terwijl daar vandaag net een belangrijk pijnpunt en tekort ligt.

Het hoofdstuk kent ook kansen, die evenwel verdere verdieping en analyse vragen.

4.1. Versterk het label 'kindvriendelijke steden en gemeenten'

Zowel het label 'kindvriendelijke steden en gemeenten' als de stadsmonitor verschijnen als belangrijke instrumenten voor het monitoren van het beleid. Het label 'kindvriendelijke steden en gemeenten' heeft aangetoond dat het een interessant instrument kan zijn om beleidsdomeinoverschrijdend de aandacht voor kinderen en jongeren te verzekeren. Ook zijn er goede voorbeelden van hoe kinderen en jongeren actief betrokken zijn bij het vormgeven aan het beleid.

De Vlaamse steden en gemeenten staan de komende jaren evenwel voor een grote uitdaging: hoe met een beperkt aantal middelen tegemoet komen aan de belangen en noden van de 'many childhoods' op lokaal niveau. Het is op dit ogenblik moeilijk in te schatten wat de impact zal zijn van een meer gedecentraliseerd jeugdbeleid.

Het label 'kindvriendelijke steden en gemeenten' kan een manier zijn om steden en gemeenten procesmatig te begeleiden en ondersteunen in het

¹³ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Decentraliseren van bevoegdheden: kansen en risico's voor kinderrechten*, 2014-2015/18, www.kinderrechtencommissariaat.be - Adviezen en Standpunten.

uitbouwen van een kind- en jongvriendelijk beleid (bij voorkeur geschraagd op een op Vlaams niveau uitgebouwd raamwerk), maar dan zal dit middelen en energie vragen.

4.2. Breid de stadsmonitor uit naar andere steden en gemeenten

Tegelijk is ook de stadsmonitor een waardevol instrument voor het monitoren van een kind- en jongvriendelijk beleid. Zeker de recente stap om ook expliciet indicatoren die kindvriendelijkheid in kaart brengen mee op te nemen is daarbij ontzettend belangrijk. Hopelijk worden voldoende middelen ingezet om steden te overtuigen om in de toekomst gebruik te maken van de digitale tool die hen moet toelaten een beter inzicht te verwerven in de opinies van de kinderen over hun stad. Het is bovendien jammer dat het JKP niets zegt over een mogelijke uitbreiding van de stadsmonitor naar andere steden en gemeenten dan de 13 centrumsteden. Hier is vanuit de lokale besturen nochtans uitdrukkelijk vraag naar.

4.3. Maak het 'belang van het kind' concreet

Vlaanderen wil werk maken van een vertaling van de conclusies van de Europese Conferentie over het Belang van het Kind naar Vlaamse context. We hopen dat dit voornemen in concrete praktijken omgezet wordt en dat hierbij ook aansluiting wordt gezocht met wat op het federale beleidsniveau gebeurt. Zo onderzoekt het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatslozen hoe het belang van de minderjarige binnen de asielprocedure concreet gestalte kan krijgen. Er zijn op dit ogenblik verschillende groepen kinderen en jongeren in ons land voor wie we er niet in slagen hun belang een fundamentele plaats in procedures te geven. Het is belangrijk dat Vlaanderen hier het voortouw neemt en systematisch nagaat hoe het belang van het kind de belangrijkste overweging kan zijn op het ogenblik dat over kinderen en jongeren een beslissing wordt genomen. Deze beslissingen hebben betrekking op bijvoorbeeld het toegang krijgen tot de gepaste zorg, het verkrijgen van een verblijfsvergunning, het verplicht verblijf in een gesloten context,...

5. Mobiliteit: geef gewicht aan deskundigheid van kinderen

Vlaanderen wenst dat alle kinderen en jongeren zich tegen 2019 autonoom, duurzaam en veilig kunnen verplaatsen.

Daarom zal Vlaanderen verbindingsweefsels bevorderen via een toegankelijker openbaar vervoer, een uitbreiding en kwaliteitsverhoging van het fietsroutenetwerk, en promotie bij lokale overheden van het SAVE-charter en de verbindings- en speelweefsels. Er komt er een integrale invulling van verkeers- en mobiliteitseducatie. En Vlaanderen zal kinderen en jongeren als gesprekspartner meenemen in de uittekening van mobiliteitstrajecten.

Het Kinderrechtencommissariaat schaaft zich achter de mobiliteitsambities van Vlaanderen. We staan achter de driehoekbenadering: autonoom-duurzaam-veilig. De operationele doelstellingen stroken met de geest en de drie P's (provisie, participatie en protectie) van het kinderrechtenverdrag. Maar om van deze doelstellingen een realiteit te maken, is het noodzakelijk om ze zo concreet en zo volledig mogelijk te vertalen. En daar durft het te wringen.

5.1. Respecteer de 5 B's van toegankelijkheid

De toegankelijkheid van het openbaar vervoer zullen we niet alleen realiseren door het EVA toegankelijk Vlaanderen operationeel te maken. Zeker wanneer men rekening wil houden met de 5 B's (betaalbaarheid, bereikbaarheid, beschikbaarheid, begrijpbaarheid en bruikbaarheid) van toegankelijkheid dan is meer nodig. Om de mobiliteitsautonomie van kinderen en jongeren te bevorderen moet het openbaar vervoer:

- betaalbaar zijn: voor kinderen in armoede is dit soms het enige vervoersmiddel dat ze ter beschikking hebben,
- bereikbaar zijn: kinderen moeten er op eigen kracht kunnen geraken en gebruik van kunnen maken,
- beschikbaar zijn: er moet een aanbod zijn waarvan kinderen bijvoorbeeld zonder toelatingsvereisten gebruik kunnen maken, tenzij ze, vanuit het belang van het kind, noodzakelijk zijn,
- begrijpbaar zijn: duidelijke info over tijdstippen, bestemming, vragen kunnen/mogen stellen, suggesties kunnen/mogen geven,
- bruikbaar zijn: stroken met de behoeften van de minderjarigen.

5.2. Kan lokale overheid voor fietspaden op voldoende Vlaamse middelen rekenen?

Goed dat Vlaanderen de kwaliteit van de fietspaden aanpakt. Anderzijds is Vlaanderens bevoegdheid beperkt wanneer het over lokale fietspaden gaat. Opdat kinderen en jongeren makkelijk en veilig bij hun school, jeugdlokalen, speelpleinen en sporthal geraken, moet vooral de lokale overheid in actie schieten. Vlaanderen zou de lokale overheid via financiële stimuli kunnen aanmoedigen. Helaas hebben we geen zicht op de budgetten die Vlaanderen daarvoor wil vrijmaken.

5.3. Verruim de outputindicatoren van de verbindingssystemen

De ondersteuning van de lokale overheid door Vlaanderen gebeurt de komende jaren via mobiliteitsbegeleiders. De begeleiders moeten verbindingssystemen initiëren en er op toezien dat de lokale overheid in zijn mobiliteitsplannen rekening houdt met kinderen en jongeren. Ideaal slaagt de begeleider erin om de participatie van kinderen en jongeren aan het beleid te bevorderen, want het zijn de kinderen en jongeren zelf die ervaringskundig zijn. Het JKP vraagt aan de mobiliteitsbegeleiders te registreren wanneer een gemeente, dankzij hun inbreng, met verbindingssysteem aan de slag gaat. We hopen dat de outputindicator zich niet beperkt tot de activiteiten van de mobiliteitsbegeleider. Andere outputindicatoren zijn ook mogelijk. Bijvoorbeeld: speel- en verbindingssystemen als indicatoren in de stadmonitor en het label kindvriendelijke steden, plannen van speel- en verbindingssystemen op websites van steden en gemeentes als extra toeristische troef voor bezoekers aan de gemeente, ...

5.4. SAVE-charter toepassen vraagt meer dan promotie

Daarnaast zal Vlaanderen het OVK (Ouders van Verongelukte Kinderen) aanmoedigen om het SAVE-charter te promoten, Vlaanderen zal een studiedag over trage wegen en verbindingssysteem organiseren, en de

speelweefsels realiseren. De aanmoediging van lokale overheden tot realisatie van deze doelstellingen legt Vlaanderen bij het OVK, Vlaamse jeugdorganisaties en belendende beleidsdomeinen. We vrezen dat Vlaanderen meer in de schaal moet leggen om het SAVE charter en de speel- en verbindingsweefsel te realiseren. De vragen in het SAVE-charter zijn te essentieel.

5.5. Mobiliteitseducatie integraal benaderen overstijgt een individuele aanpak

We scharen ons achter de integrale benadering van de mobiliteitseducatie. Integrale mobiliteitseducatie spitst zich niet enkel toe op de rij- en verkeersvaardigheden van kinderen. Het legt ook linken met duurzaamheid, ruimtelijke ordening en aanpak van onveilig wegverkeer. Helaas wordt de integrale ambitie niet vertaald in een integrale samenwerking tussen de relevante bestuursniveaus en -beleidsdomeinen. Ideaal spreekt Vlaanderen niet alleen organisaties en/of vzw's aan om integrale verkeers- en mobiliteitseducatie te realiseren maar zorgt ze ook structureel voor een integrale bovenbouw.

Bijvoorbeeld: waarom niet de mobiliteitsprojecten voor jongeren uitbouwen als essentiële draaischijf in de uitbouw van een kindvriendelijk en integraal verkeers- en mobiliteitsbeleid. Dankzij die projecten kunnen kinderen en jongeren de verkeersknelpunten en suggesties in hun omgeving bloot leggen. De suggesties en knelpunten kunnen worden opgepikt door de lokale overheid en provinciale/lokale mobiliteitsbegeleider. Het JKP stelt:

'Er wordt onderzocht hoe vervolg kan gegeven worden aan deze doorgaans positief geëvalueerde projecten'.

We hopen dat het vervolg ruimte geeft aan een grotere erkenning van de projecten voor het lokale mobiliteitsbeleid.

5.6. Stimuleer kinderparticipatie ook op lokaal niveau

Kinderen en jongeren zijn 'de' ervaringsdeskundigen wanneer het over hun mobiliteitsautonomie gaat. Ze hebben recht op participatie aan het openbare leven en recht op participatie aan beleidsbeslissingen wanneer het gaat om hun belangen. Vlaanderen trekt in het JKP terecht de kaart van kinderparticipatie aan mobiliteitsprojecten.

Ze denkt daarbij aan:

- de erkenning van het Kinderrechtencommissariaat en de Vlaamse Jeugdraad als te raadplegen stakeholder bij de LIJN,
- de betrokkenheid van de Ambassade en de Vlaamse jeugdraad aan het Vlaamse Huis van de Verkeersveiligheid,
- de oprichting van een stuur/werkgroep die om verkeers- en mobiliteitsrelevante maatregelen via indicatoren opvolgt en evalueert.

We staan achter de participatieplannen van Vlaanderen. Ze erkent hierdoor niet alleen het recht op participatie van kinderen en jongeren, maar ook hun expertise ter zake. Anderzijds missen we acties die het lokale beleid tot participatie aanmoedigen, ondersteunen en evalueren. Bijvoorbeeld: Om zicht te krijgen op de participatie van kinderen en jongeren aan de mobiliteitsplannen denkt Vlaanderen o.a. statistieken over het aantal

adviezen van de mobiliteitsbegeleiders om kinderp participatie lokaal aan te moedigen. We hadden graag gelezen dat Vlaanderen het aantal gevraagde adviezen aan de lokale jeugdraad of het aantal steden dat de adviezen van de lokale jeugdraad heeft omgezet, zou registreren. Hopelijk krijgt de stuur/werkgroep voldoende slagkracht om zo'n indicatoren te realiseren.

6. Onderwijs: Leerloopbanen op maat

6.1. Talentontwikkeling vraagt aandacht voor leerloopbaan én schoolklimaat

Zet in op een positief schoolklimaat

De Vlaamse overheid wil in 2019 alle kinderen en jongeren een leerloopbaan garanderen die aansluit bij hun talenten. Vlaanderen wil dat elke jongere, dankzij zijn leerloopbaan, volwaardig zal participeren aan de samenleving. Om deze doelstelling waar te maken, pleit het JKP onder meer voor het stimuleren van werkpleklers, het versterken van het stelsel leren en werken, flexibele trajecten en studiebewijzen, en het moderniseren van het secundair onderwijs.

We verwelkomen deze plannen en onderschrijven de noodzaak hiervan. Het is belangrijk dat Vlaanderen blijft zoeken naar een onderwijs dat optimale kansen biedt aan elke leerling. Anderzijds missen we in het JKP aandacht voor een positief schoolklimaat en het welbevinden van leerlingen.

Preventief pestbeleid blijft noodzakelijk. Zo blijft onze Klachtenlijn jaar na jaar meldingen en klachten ontvangen over geweld op school. De klachten tonen dat aanpak van pesten noodzakelijk blijft. Ideaal werkt elke school een pestbeleid uit dat gestoeld is op preventieve en curatieve maatregelen, en dat recht doet aan dader en slachtoffer vanuit een herstelgerichte aanpak. Wij zijn voorstander van een participatieve invulling van een pestbeleid waarin iedereen zijn rol opneemt: directie, leerkrachten, leerlingenbegeleiding, ouders en leerlingen¹⁴.

Breng schooluitval vanuit leerlingperspectief in kaart

Hoewel de oorzaken van schooluitval divers zijn, is het belangrijk om het spijbelgedrag en vroegtijdig schoolverlaten van jongeren te durven linken aan het sanctiebeleid op school. Het hoge aantal uitsluitingen en het steeds vaker teruggrijpen naar sancties baart ons zorgen¹⁵. Straffen zijn niet altijd te vermijden. Signalen via onze Klachtenlijn laten echter zien dat ze ook een negatieve invloed op jongeren kunnen hebben. Dat resulteert vaak in schoolmoeheid. Het risico op spijbelen en vroegtijdig schooluitval is hierbij hoog. Leerlingen kunnen slechts het beste van zichzelf geven als ze voelen dat ze welkom zijn op school, als ze een goede band met leerkrachten en klasgenoten hebben, maar vooral als ze de kans krijgen om zich te herpakken.

¹⁴ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Onderzoek en aanpak pesten*, 2013-2014/1, www.kinderrechtencommissariaat.be - Adviezen en Standpunten.

¹⁵ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Dossier *Straffe school. De grenzen van sanctioneren verkend*, 2015.

Bouw coherente strategieën uit om schooluitval te voorkomen

Wat ons bovendien verontrust, is dat jongeren in sociaal kwetsbare posities meer risico lopen op uitsluiting, namelijk leerlingen met een buitenlandse nationaliteit, van wie de thuistaal niet Nederlands is en/of die een schooltoelage ontvangen¹⁶. We vragen om dit signaal ernstig te nemen.

Het VN-Kinderrechtencomité dringt er bij België op aan om geen repressieve maatregelen te nemen ten aanzien van maatschappelijk kwetsbare kinderen. Repressie heeft een negatieve impact en draagt niet bij tot een grotere betrokkenheid bij het schoolsysteem.

Daarom vragen we om de maatregel te heroverwegen, die de schooltoelage terugvordert wanneer de leerling te vaak afwezig is. We sluiten ons hierbij aan bij de Vlaamse ombudsdienst, die in zijn jaarverslag 2014 stelt:

‘De sanctie van terugvordering raakt uitsluitend de laagste inkomensgroepen en treft de ouders. Een rechtstreeks effect op de leerling zit er niet in. De vraag is dan ook of deze maatregel niet naast de oorzaken van schoolverzuim grijpt. De cijfers geven alvast geen indicatie van een positief effect. En het achteraf-effect werkt begeleidingsmaatregelen misschien eerder tegen dan dat het deze versterkt. Afstraffen via een kordaat beleid kan zeker soms helpen, maar geven we hier ouders niet eerder een duwtje in de verkeerde richting, net wanneer ze steun nodig hebben om op te klimmen?’¹⁷

Het VN-Comité pleit voor coherente strategieën die de kernoorzaken van schooluitval aanpakken dankzij de hulp van leerkrachten, ouders en kinderen.

6.2. Scholen als stimulerende, meer inclusieve, open en ruime leerzones

Meer multifunctionele gebouwen op komst

Het JKP besteedt ook bijzondere aandacht aan het blijven stimuleren van open en ruime leerzones op het vlak van onderwijs, jeugd, welzijn en sport. Het Kinderrechtencommissariaat hoopt dat de Vlaamse overheid niet alleen gedeelde infrastructuur, maar ook gedeelde projecten centraal stelt.

Onthaalonderwijs verdient meer aandacht

In zijn slotbeschouwingen vraagt het VN-Kinderrechtencomité aan België meer inspanningen voor het verkleinen van ongelijkheid in schoolprestaties. Het Kinderrechtencomité vraagt vooral aandacht voor het onderwijs van kinderen van buitenlandse herkomst. Helaas zien we deze focus te weinig terugkomen in de operationele doelstellingen. Zo besteedt het JKP geen aandacht aan het onthaalonderwijs van anderstalige nieuwkomers.

Niet enkel taal

Het doelpubliek van het onthaalonderwijs is divers. Sommige leerlingen hebben een gewone schoolloopbaan achter de rug en hebben alleen kennis van het Nederlands nodig. Anderen hebben in hun land van herkomst nauwelijks enig onderwijs gevolgd en missen de meest elementaire schoolse

¹⁶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Dossier *Straffe school. De grenzen van sanctioneren verkend*, 2015, p. 68-69.

¹⁷ http://www.vlaamseombudsdienst.be/ombs/nl/nieuws/pdf/g411jaarverslag_2014.pdf

vaardigheden. Of ze komen uit een land met bijvoorbeeld voor wiskunde een heel erg verschillend onderwijscurriculum. Sommigen hebben heel wat traumatische ervaringen opgelopen.

Uitsluitend en alleen focussen op Nederlandse taalverwerving doet geen recht aan die brede verscheidenheid. Sommige anderstalige nieuwkomers missen ook andere noodzakelijke bagage of hebben allereerst nood aan zorg voor hun psychisch welbevinden. Wij vragen oog te hebben voor die verscheidenheid en een brede opvatting te hanteren over onthaalonderwijs.

Rekening houden met onzeker toekomstperspectief

Veel anderstalige nieuwkomers hebben een precair verblijfstatuut en zeer onzekere toekomstperspectieven. Zullen ze in België kunnen blijven of wenkt na enige tijd toch een vertrek? Om – in samenwerking met de federale overheid – een werkelijk humaan terugkeerbeleid mogelijk te maken én met het oog op de identiteitsontwikkeling van zij die hier toch kunnen blijven, vragen we aan de Vlaamse overheid: Stimuleer samenwerking tussen onderwijs, opvanginitiatieven en de betreffende migrantengroepen in Vlaanderen om te komen tot een aanbod dat kinderen en jongeren op de vlucht helpt de band met en de kennis van de taal en de cultuur van hun land van herkomst (of van het land van herkomst van hun ouders) te behouden of te verwerven. Bestaande initiatieven in Vlaanderen en Brussel (o.m. Chinese scholen, Japanse scholen, Russische scholen) met een beperkt aanvullend leerprogramma kunnen als inspiratiebron dienen. De ondersteuning van zulke initiatieven kan kaderen in de multifunctionele inzet van onderwijsinfrastructuur die het JKP beoogt.

Aandachtspunten bij de uitrol van het M-decreet

Om het recht op inclusief onderwijs te garanderen aan kinderen met specifieke onderwijsbehoeften rekent Vlaanderen op de uitrol van het M-decreet. Vanaf 1 januari 2015 moeten kinderen met specifieke behoeften op school kunnen rekenen op redelijke aanpassingen.

Kwaliteitsvol onderwijs is voor de Raad van Europa¹⁸ inclusief onderwijs. Het moet zorg dragen voor alle kinderen. Het moet ondersteuning, opleiding en vorming bieden aan alle betrokken professionals.

- Een goede samenwerking tussen gespecialiseerde leerkrachten en reguliere leerkrachten is noodzakelijk.
- Schoolcurricula moeten op basis van hun zorg en ondersteuning voor alle kinderen geëvalueerd worden.
- Toekomstige leerkrachten en professionals moeten in de geest van een inclusief onderwijs worden opgeleid.
- In overleg met de ouders moeten de zorg- en leerbehoeften van leerlingen in kaart worden gebracht.
- Leerlingen die nood hebben aan een zeer gespecialiseerde vorm van ondersteuning moeten op alternatieve ondersteuningssystemen kunnen rekenen.

Het JKP is weinig concreet over de uitrol van het M-decreet. Wel wil Vlaanderen onderzoeken of de recente ontwikkelingen inzake het recht op inclusief onderwijs conform zijn met het VN-verdrag voor personen met een handicap.

Het Kinderrechtencommissariaat belichtte in zijn advies bij het M-decreet¹⁹ behoorlijk wat pijnpunten:

¹⁸ Council of Europe, Committee of Ministers, Recommendation Rec(2006)5 of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe, *Action Plan to promote the rights and full participation of people with disabilities in society: improving the quality of life of people with disabilities in Europe 2006-2015*, april 2006.

- het gebrek aan een duidelijk referentiekader om te bepalen of een aanpassing binnen het gewoon onderwijs redelijk is,
- het tekort aan een duidelijk referentiekader om te bepalen of een bijgestuurd curriculum omwille van redelijk geachte compensaties en dispensaties nog voldoende 'gemeenschappelijk' is om met een normaal diploma of getuigschrift te besluiten,
- het gevaar voor rechtsonzekerheid omdat de klassenraad altijd het laatste woord heeft over bovenstaande punten. Leerlingen met bijzondere noden missen hierdoor een duidelijk perspectief op langere termijn. Die klassenraad is immers in elk leerjaar anders samengesteld en kan dus elk jaar anders beslissen,
- het gebrek aan instrumenten die voorkomen dat leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in slechts één of enkele zorgbrede scholen voor gewoon onderwijs terecht komen. Lokale onderwijsregisseurs moeten op instrumenten kunnen terugvallen om segregatie te vermijden.

We hopen dat Vlaanderen als resultaat van het onderzoek hierop antwoord zal bieden.

Kleuterparticipatie vraagt gerichte acties onder lokale regie

We vinden het positief dat het JKP de visie op kleuterparticipatie wil verruimen. Hierbij lijkt er vooral nood te zijn aan meer gerichte acties.

Nood aan focus op specifieke doelgroepen

In Vlaanderen is de kleuterparticipatie in het algemeen al erg hoog. Kleuterparticipatie is vooral bij sommige kansarme bevolkingsgroepen problematisch laag. Acties focussen daarom best op deze doelgroepen.

Laat lokale onderwijsregisseur zijn rol spelen

Bij welke doelgroepen kleuterparticipatie bevorderd moet worden en aan welke factoren daarbij aandacht besteed moet worden, is afhankelijk van de lokale context. In kansarme wijken in grotere steden moet soms eerst aan het lokale capaciteitstekort op wijkniveau gewerkt worden, zodat kinderen op een redelijke afstand van thuis naar school kunnen. Sommige bevolkingsgroepen tref je maar in enkele steden aan. Je vertrekt dus best van een goede lokale omgevingsanalyse door het LOP in samenwerking met de gemeente. Waarop vervolgens doelgerichte acties kunnen aansluiten.

7. Participatie is meer dan een middel

7.1. Zet meer in op participatie als doel

Een belangrijke bouwsteen voor de realisatie van een kind- en jeugd vriendelijk beleid is participatief werken. Het JKP erkent dit zeer uitdrukkelijk door een hoofdstuk aan participatie te wijden. De voortdurende dialoog met kinderen en jongeren is in deze essentieel. Maar participatie is meer dan dialoog. Participatie vertaalt zich op verschillende niveaus:

19 KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies 2013-2014/6, *Ontwerp van decreet over maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften*, www.kinderrechtencommissariaat.be - Adviezen en Standpunten.

- participatie als doelstelling: dit betekent dat alle maatschappelijke voorzieningen als echte hulpbronnen tot emancipatie voor alle kinderen en jongeren functioneren. Voorzieningen zijn betaalbaar, bereikbaar, beschikbaar, begrijpbaar en bruikbaar. Ook voor kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties,
- participatie als middel: kinderen en jongeren krijgen voldoende middelen om mee richting te geven aan het beleid,
- participatie als uitgangspunt: het realiseren van een kindvriendelijk beleid is een continu en collectief leerproces tussen beleidsmakers, kinderen en jongeren en voorzieningen.

Het JKP zet sterk in op participatie als middel, heeft ook aandacht voor participatie als uitgangspunt, maar besteedt – althans binnen dit hoofdstuk – nauwelijks aandacht aan participatie als doelstelling.

7.2. Zet in op kinderrechteneducatie

Veranker kinderrechteneducatie in het onderwijs

Het JKP wil inzetten op kinderrechteneducatie via een vorming voor begeleiders van kinderen in kwetsbare situaties en informatie voor kinderen en jongeren zelf. De aanbeveling van het VN-Comité rond kinderrechteneducatie gaat echter veel ruimer, en vraagt onder meer prioritaire aandacht voor leerkrachten. De geplande actualisering van de basiscompetenties en het beroepsprofiel van leerkrachten²⁰, vormt een uitgelezen kans voor een stevige verankering van kinderrechteneducatie. Dit verdient dan ook een plaats in het JKP. Ook bij de geplande actie om de competenties van leraren in het omgaan met kinderen in armoede aan te scherpen, dienen kinderrechten de basis te vormen. Verder biedt kinderrechten een interessant kader voor de geplande educatieve acties rond duurzame ontwikkeling.

Kinderrechteneducatie bouwt bruggen tussen kind en volwassene

Daarbij is het belangrijk voor ogen te houden dat kinderrechteneducatie veel meer is dan kennisoverdracht. Naast algemene informatie houdt het ook informatie in over rechten in een specifieke context en informatie die bijdraagt tot het sociale, psychische en morele welzijn van kinderen en jongeren. Het verlangt dat de principes van het kinderrechtenverdrag geïntegreerd zijn in de werkeethiek, het beleid en de relaties die professionelen met kinderen aangaan. Bij een geslaagde kinderrechteneducatie weten professionelen wat de rechten en verantwoordelijkheden van kinderen en jongeren zijn en hoe ze ermee aan de slag kunnen gaan. Kinderrechten geven vorm aan de relatie tussen kinderen enerzijds en hun ouders, professionelen, belangenbehartigers, en de overheid anderzijds. Kinderrechteneducatie gaat in wezen om een houding van de volwassene in zijn direct contact met het kind of de jongere. Een van de doelstellingen in het JKP is verschillende generaties met elkaar verbinden. Hier liggen kansen voor het binnenbrengen van een kinder- en mensenrechtenperspectief. Didier Reynaert en Sven De Visscher schrijven hierover:

‘Met het benadrukken van het collectieve leerproces wordt gewezen op het feit dat de realisatie van kinderrechten niet los kan worden gezien van de realisatie van de rechten van medeburgers. Zo kan de realisatie van rechten van volwassenen (bvb op rust) niet los worden gezien van de realisatie van

²⁰ Beleidsnota Onderwijs 2014-2019, VI.P. 2014-2015, nr.133/1, p.37. Zie <https://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2014-2015/g133-1.pdf>

rechten van kinderen (bv op spel). Concreet houdt dit het engagement in om rechten van kinderen te zien in hun interrelatie met rechten van volwassenen (of andere groepen in de samenleving) en om bij belangenconflicten tussen burgers dit conflict 'leerzaam' ter hand te nemen, en niet de facto te vertalen in een door het recht te beslechten belangentegenstelling.²¹

Kinderrechteneducatie mist actieve aanpak

In het vorige Vlaams Actieplan Kinderrechten waren verschillende operationele doelstellingen en acties gewijd aan kinderrechteneducatie. Zo zou er een gebruiksvriendelijke versie van de slotbeschouwingen komen en zou men onderzoeken hoe educatie rond kinderrechten sterker aan bod kan komen in opleidingen hoger onderwijs (minimaal opleidingspakket, basiscompetenties leerkrachten). Hoewel veel van de acties niet zijn gerealiseerd, laat het JKP de ambitie varen om tot een actieve en brede aanpak gericht op kinderrechteneducatie te komen.

8. Jongeren als medegebruikers van ruimte

Vlaanderen gaat voor een doordacht medegebruik van ruimte door kinderen en jongeren. Ze wenst de beperkte ruimte zo bruikbaar mogelijk te maken voor minderjarigen, zonder dat ze hun eigenheid moeten verliezen. Met goede praktijkvoorbeelden en juridische en financiële ondersteuning wil Vlaanderen de toegankelijkheid van bossen, en het multifunctioneel gebruik van straten, (speel)pleinen en publieke ruimte stimuleren. Schoolgebouwen worden opengesteld voor gebruik door derden. Bij omgevingsaanleg (van grote infrastructuurwerken) zullen informele spelelementen geïntegreerd worden. Niet georganiseerde sporters en recreanten zullen op meer sport en spelterreintjes kunnen rekenen. Er komt een tweede generatie projectoproepen voor brede school initiatieven. De Ambassade zal goede praktijkvoorbeelden verspreiden.

Daarnaast zal Vlaanderen de jeugdsector betrekken bij de opmaak van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen en er wordt een voorbeeldenboek gemaakt waarin interessante combinaties te vinden zijn tussen de formele bestemming van een ruimte en de wijze waarop kinderen ze gebruiken.

8.1. Concrete outputindicatoren ontbreken

Het Kinderrechtencommissariaat waardeert het inzetten op doordacht medegebruik. We steunen de pistes die Vlaanderen daarvoor bewandelt zoals: meer informele spelelementen, ruimte voor informeel sport en spelgebruik, nieuwe impulsen voor de brede school en het openstellen van schoolgebouwen.

Helaas gaat het JKP geen resultaatsverbintenissen aan. Bij vele geplande projecten en processen ontbreken outputindicatoren. Afdeling Jeugd moet nog een effectindicator ontwikkelen.

²¹ http://www.thuisindestad.be/sites/default/files/Onderzoek_Kinderen%20als%20medeburgers%20in%20een%20duurzame%20en%20leefbare%20stad.pdf.

8.2. Multifunctioneel gebruik van scholen mag niet leiden tot pedagogisering van vrije tijd

Het Kinderrechtencommissariaat schaart zich achter het multifunctioneel gebruik van schoolgebouwen. Zeker in grote steden, met weinig ruimte voor kinderen in de buurt, kan het openstellen van de schoolinfrastructuur een verschil betekenen voor vele kinderen en hun recht op spel.

Anderzijds moet Vlaanderen waken over de finaliteit van het medegebruik. Het multifunctioneel gebruik van schoolgebouwen riskeert het recht op spel en vrije tijd van kinderen onder druk te zetten. Het gebruik van schoolgebouwen voor de vrije tijd van kinderen mag niet leiden tot een pedagogisering van de vrije tijd. Volwassenen moeten pedagogisch verantwoord omgaan met kinderen, maar kinderen hoeven zich niet voortdurend binnen hun pedagogische doelstellingen te bewegen.

8.3. Stimuleer kinderparticipatie op lokaal niveau

Het JKP besteedt aandacht aan de participatie van jongerenorganisaties aan het beleid. We missen concrete acties die de participatie van kinderen aan lokale initiatieven stimuleert. Kinderen en jongeren zijn immers ervaringsdeskundig in hun eigen buurt. Het recente stadsmonitor onderzoek van Kind en Samenleving illustreert dat kinderen en jongeren een duidelijke mening hebben over hun buurt en stad. Praten kinderen en jongeren over hoe ze de stad beleven, dan hebben ze het vooral over wat ze er mogen en kunnen doen. Ze beleven hun stad via hun school, hun straat, hun buurt. Een recreatiedomein kennen ze niet onmiddellijk bij naam, ze kennen wel dat ene specifieke domein waar ze soms naartoe gaan. Afhankelijk van de eigen leefsituatie en de handelingsruimte die ze krijgen, beleven ze hun stad van zeer nabij en ten volle.

8.4. Doordacht medegebruik vraagt ook debat over GAS

Vlaanderen zal juridische ondersteuning bieden om medegebruik door kinderen en jongeren van de publieke ruimte mogelijk te maken. We hopen dat deze juridische invalshoek het debat inluit over de GAS (gemeentelijke administratieve sancties).

Binnenkort moet de minister van Binnenlandse zaken verslag uitbrengen aan het federaal parlement. We hopen dat Vlaanderen zijn stem zal laten horen. Het debat over de plaats van jongeren in de openbare ruimte moet immers integraal worden gevoerd. Vlaanderen is regisseur van de lokale besturen die in de praktijk aan de slag gaan met de GAS. Ze kan hen vragen in hun reglementen de GAS-boetes niet toe te passen op minderjarigen. Deze sancties raken ook aan het jeugdrecht, een nieuwe Vlaamse bevoegdheid.

9. Brede kijk op welzijn van kinderen en jongeren

9.1. Blijf waken over de sociale functie van kinderopvang

Vlaanderen plant een evaluatie van het decreet 'Opvang van baby's en peuters'. Terecht blijft Vlaanderen streven naar een steeds betere kinderopvang. Opvang speelt immers een belangrijke rol in de ontwikkeling van elk kind, in het bijzonder het maatschappelijk kwetsbare kind. Het vervult een pedagogische, economische en sociale functie in onze samenleving. Maar niet iedereen heeft toegang tot kwaliteitsvolle kinderopvang.

Evaluatie van het decreet draagt bij tot de verbetering van de opvang. Het kan nagaan of de kinderopvang de drie functies waarmaakt. Op dit moment bestaan nog verschillende drempels naar de kinderopvang, in het bijzonder voor kinderen in kansarmoede.

- Op veel plaatsen is er plaats tekort. Er is een uitbreiding van de capaciteit nodig, met bijzondere aandacht voor voldoende aanbod in kansarme buurten.
- Voor ouders in armoede is er een financiële drempel. De Vlaamse Regering heeft bovendien beslist om de laagste tarieven voor kinderopvang sterk te verhogen.

Klachten bij onze Klachtenlijn leggen bloot dat de kans op opvang gehypothekeerd wordt wanneer de nood aan opvang niet past in een regulier opvangplan.

Kansarme ouders hebben vaker nood aan een flexibel opvangsysteem. Een strak planningssysteem, met strikte financiële gevolgen bij afwijking, zijn een grote hindernis voor hen. Ook als kinderen regelmatig ziek zijn en daardoor niet naar de opvang kunnen, kan de prijs (voor niet-opvang) hoog oplopen. Flexibele opvang is daarom een terecht aandachtspunt in de evaluatie.

De bijsturing van het decreet moet gericht zijn op versterking van de sociale functie, door het aanbod uit te breiden, flexibele plaatsen te garanderen en drempels weg te werken.

9.2. Initiatieven voor buitenschoolse kinderopvang ontbreken

In het JKP missen we impulsen voor de organisatie van de buitenschoolse kinderopvang. Nochtans legde Vlaanderen al de eerste belangrijke bouwstenen voor de organisatie van de opvang en vrije tijd van schoolkinderen. Ze organiseerde een staten generaal en steunde onderzoek bij kinderen over de kwaliteit van hun buitenschoolse kinderopvang. We hopen dat Vlaanderen zijn plannen voor een nieuw decreet over de opvang van vrije tijd van schoolkinderen verder zet.

- We pleiten voor een buitenschoolse opvang die integraal wordt uitgebouwd. Opvang en vrije tijd is niet alleen de verantwoordelijkheid van één beleidsdomein.
- De opvang moet vertrekken vanuit het recht op spel. Het belang van spelen mag nooit onderschat worden. Het is even noodzakelijk als eten en drinken. Het draagt bij tot de volledige ontwikkeling van kinderen.

- De opvang houdt rekening met de wensen van de betrokken kinderen. Onderzoek bij kinderen wijst uit dat het samen zijn met vrienden, vrij kunnen spelen met af en toe georganiseerde activiteiten, en een begeleiding die meespeelt, troost biedt en zorg draagt de belangrijkste ingrediënten zijn van een kwaliteitsvolle opvang²².

9.3. Vergeet prevalentieonderzoek naar geweld op kinderen niet

Vlaanderen wenst het geweld op kinderen aan te pakken via sensibiliseringscampagnes, door de 1712 meer kindvriendelijk te maken en het aantal vertrouwenspersonen voor minderjarigen uit te breiden.

We steunen de Vlaamse aandacht voor geweld op kinderen. Het is noodzakelijk dat Vlaanderen scholen, ouders, jeugdbewegingen, sportclubs, professionals, belangenbehartigers en naasten, kinderen en jongeren blijft sensibiliseren en ondersteunen in geweldloosheid.

Anderzijds missen we initiatieven die fysiek geweld op kinderen verbieden. Recent stelde de Raad van Europa dat het verbod op het fysiek straffen van kinderen, inclusief lijfstraffen, in de Belgische wetgeving en rechtspraak niet duidelijk genoeg is²³. In 2010 adviseerde het VN-Comité voor de Rechten van het Kind de Belgische Staat nogmaals om wetgevende maatregelen te nemen.

Ook lezen we niets over het geplande onderzoek over geweld bij kinderen. De beleidsnota Welzijn²⁴ beloofde nochtans werk te maken van prevalentieonderzoek. We hopen dat het onderzoek alsnog plaatsvindt.

9.4. Blijf inzetten op toegang tot basisvoorzieningen

Vlaanderen wenst tegen 2019 in elke gemeente een betere toegang te garanderen tot diensten die instaan voor het welzijn van kinderen en jongeren. Om deze doelstellingen te bereiken denkt Vlaanderen aan:

- een betere afstemming tussen de brede instap en de andere IJH-actoren (integrale jeugdhulp). De overlap is groot. Er is teveel onduidelijkheid rond het profiel, de positie en de wijze van samenwerking,
- het aanmoedigen van de Huizen van het Kind om meer in te zetten op kansengroepen,
- het verhogen van de toegang tot sociale voorzieningen door de hulp- en dienstverlening van het algemeen welzijnswerk.

Tijd voor brede instap met trajectbegeleider?

Terecht pakt Vlaanderen de onduidelijkheid aan rond de verantwoordelijkheden, profielen en posities van de brede instap ten aanzien van de andere IJH-actoren. Klachten bij onze klachtenlijn tonen dat de brede instap overbevraagd is en teveel functies moet combineren, waardoor het recht op hulp van de minderjarige al bij aanvang in het gedrang komt.

²² <http://www.kindengezin.be/nieuws-en-actualiteit/2015/20150325-wat-vinden-kinderen-belangrijk-in-de-opvang.jsp>

²³ Europees Comité voor Sociale Rechten van de Raad van Europa: 'Corporal punishment of children: Council of Europe finds Belgium in breach of the European Social Charter', 29 mei 2015, Straatsburg, zie beslissing.

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Complaints/CC98Merits_en.pdf

²⁴ Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2014-2019, VI.P. 2014-2015, nr.125/1. Zie <http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2014-2015/g125-1.pdf>

Hulpvragen van jongeren blijven steken in een heen-weer proces tussen verschillende IJH-actoren.

Wel hopen we dat Vlaanderen niet enkel kiest voor afstemming. De eerstelijnsprofessionals moeten ook op genoeg mankracht en middelen kunnen rekenen om hun taken op te nemen. Daarnaast herhalen we onze vraag naar trajectbegeleiding. Een trajectbegeleider kent de actoren, loodst de minderjarige doorheen het hele IJH landschap en zet de nodige instanties samen wanneer het traject riskeert strop te lopen.

Inzetten op kansengroepen vraagt meer dan 30 sessies opvoedingsondersteuning

Het Kinderrechtencommissariaat gelooft dat de Huizen van het Kind (Hvk) veel potentieel hebben. Zeker wanneer elke betrokken actor vertrekt vanuit het recht op ondersteuning en het recht op toegang tot basisvoorzieningen. Mits een slachtkrachtige regisseur kan een Hvk de dynamiek in het lokale kindbeleid aanzwengelen. Dankzij voldoende ondersteuning zou een Hvk de motor kunnen zijn voor een integraal kindbeleid en meer kindvriendelijke samenleving. Ouders en minderjarigen zouden er de weg kunnen vinden naar verschillende vrijetijds- en welzijnsorganisaties. De Hvk zouden ook tot lokale adviesraden kunnen uitgroeien waarin professionals, ouders en jongeren samenzitten om knelpunten in de buurt of in contacten met formele instanties te bespreken.

Vlaanderen wil de kansengroepen werking van de Hvk aanmoedigen. Wanneer de Hvk vertrekken vanuit de promotiegedachte en elk gezin naar waarde schat kunnen de Hvk een verschil betekenen. Maar dit verlangt meer dan 30 sessies over opvoedingsondersteuning. Ideaal wordt ook gewerkt aan cultuursensitieve professionele ondersteuning, worden ouders en minderjarigen geïnformeerd over hun rechten en is er ruimte voor vrijwilligersinitiatieven.

Sla bruggen tussen Hvk en eerstelijns welzijnswerk

Het JKP stelt dat het eerstelijns welzijnswerk een grotere toegang tot sociale voorzieningen moet realiseren. Misschien moet Vlaanderen duidelijke bruggen slaan tussen de Hvk en het eerstelijns welzijnswerk? Op die manier worden niet alleen jonge kinderen ondersteund maar ook de ruimere gezinscontext. Preventieve gezinsondersteuning van kansengroepen houdt meer in dan opvoedingsondersteuning. Niet zelden kampen gezinnen met problemen die vooral om een sociale, materiële en financiële ondersteuning vragen.

9.5. Labels zijn geen kind-kenmerk maar drempels in de interactie tussen kind en omgeving

Vlaanderen wenst de over-labeling aan te pakken door de kwaliteit van de diagnostiek te bevorderen. Het Kwaliteitscentrum Diagnostiek zal de aangeleverde diagnostiek analyseren en actualiseren. Het centrum vertrekt vanuit een holistische bandering.

Holistische benadering van Kwaliteitscentrum Diagnostiek is positief

We staan achter het uitgangspunt van het Kwaliteitscentrum Diagnostiek. Vanuit een holistische benadering wil het centrum vooral de

ondersteuningsnoden van minderjarigen in kaart brengen, labels zijn daarin slechts een deelaspect.

Vanuit het kinderrechtenverdrag pleiten we voor meer ruimte voor kinderen met een label. Wat de beperking, de stoornis of het label ook is, elk kind moet aan de samenleving kunnen participeren. In essentie roept het Verdrag op om alle minderjarigen als volwaardige burgers te erkennen, ongeacht de aard of graad van beperkingen of labels. Ook kinderen met een label moeten zich net als alle kinderen in de ruimst mogelijke mate kunnen ontwikkelen. Ze moeten met de nodige waardigheid benaderd worden. Ze moeten beschouwd worden als een volwaardig, zingevend en betekenisgevend persoon. Kinderen met een label zijn in eerste instantie kind, in tweede instantie een kind met een label dat op de juiste ondersteuning en maximale participatie aan basisvoorzieningen moet kunnen rekenen.

Samen met het VN-verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap definiëren we beperkingen of labels als 'evolving – en dus veranderende - concepts'. Ze zijn geen probleem van een individu maar vloeien voort uit de fysieke en psychische drempels die een individu in interactie met zijn omgeving ervaart. Pas als de drempels zijn weggewerkt, er voldoende ondersteuning is en redelijke aanpassingen gebeuren is er sprake van een gelijkwaardige participatie.

Sla bruggen tussen Kwaliteitscentrum Diagnostiek en onderwijs

We hopen dat Vlaanderen de werkzaamheden van het Kwaliteitscentrum maximaliseert en bruggen slaat tussen het Kwaliteitscentrum en onderwijs. De holistische analyse van de ondersteuningsnoden van kinderen met een label kan ook de ondersteuning van kinderen op school tegemoet komen.

Eerstelijns psychologische functie: maak ruimte voor aanbod gericht op kinderen

Projecten en wetenschappelijk onderzoek om eerstelijns psychologische zorg op te zetten, kunnen we enkel aanmoedigen. Het gaat erom zoveel mogelijk drempels weg te nemen zodat mensen de stap naar de geestelijke gezondheidszorg (durven) zetten. We vragen dat ook kinderen en jongeren maximaal van dit aanbod gebruik kunnen maken. Bovendien moet gekeken worden hoe bestaande (vrijwillige) initiatieven zoals Tejo hierin een plek kunnen krijgen.

Zet in op gedifferentieerd psychiatrisch aanbod voor jongeren

Daarnaast blijft het nodig om te investeren in een gedifferentieerd aanbod voor jongeren met een psychiatrische problematiek.

10. Wonen: focus meer op kinderen

Vlaanderen streeft naar woonzekerheid voor alle kinderen en jongeren. Ze wenst dat elk kind in Vlaanderen aangepast en comfortabel woont. Ze wil dit doen door nieuwe woonvormen en gemeenschappelijk wonen mogelijk te maken, drempels tot huisvesting weg te werken, dak- en thuisloosheid aan te pakken en jongerenorganisaties te betrekken bij de uittekening van een lange termijn visie op wonen.

10.1. Kinderen al meer zichtbaar maar nog niet genoeg

Het Kinderrechtencommissariaat kan zich volledig terugvinden in de strategische doelstelling die het JKP vooropstelt. Vlaanderen wenst dat elk kind in Vlaanderen kan rekenen op woonzekerheid en comfortabel woont. De positie van kinderen binnen het woonbeleid kenmerkt zich door een dubbele afhankelijkheid.

- Minderjarigen zijn voor hun recht op wonen afhankelijk van hun ouders en de overheid. Neemt de overheid maatregelen ten aanzien van de ouder dan ervaren kinderen er de voor- of nadelen van.
- Raakt de overheid aan het recht op wonen van kinderen dan heeft dit invloed op andere kinderrechten zoals hun recht op onderwijs, vrije tijd, gezondheid.

In ons advies bij de beleidsnota Wonen²⁵ stond deze dubbele afhankelijkheid centraal. We pleiten voor meer zichtbaarheid van kinderen in het woonbeleid. Juist omwille van hun dubbele afhankelijke positie moet het beleid extra alert zijn.

In vergelijking met de beleidsnota Wonen²⁶ belicht deze strategische doelstelling heel duidelijk hun belangen. Anderzijds schiet de vertaling van de strategische doelstelling in concrete acties tekort.

10.2. Blijf investeren in het recht op wonen

Vlaanderen erkent het recht op wonen, ook voor kinderen. Het JKP spreekt over verschillende initiatieven die tegemoet moeten komen aan het recht op wonen van kinderen.

- Er komt een decreet 'gemeenschappelijk wonen'.
- Vlaanderen zal de SHM (sociale huisvestingsmaatschappijen) e blijven aanmoedigen om het sociale woonpatrimonium te renoveren.
- Er komt een evaluatie van het SVK-besluit en promotie van SVK (sociale verhuurkantoren) bij eigenaar-verhuurders.
- Vlaanderen wenst de onderbezetting van sociale huurwoningen weg te werken. Onderbewoonde grote woningen moeten weer vrijkomen voor grote gezinnen.
- Vlaanderen zal nagaan hoe ze private verhuurders kan stimuleren om te blijven investeren in kwaliteitsvolle huurwoningen tegen een billijke huurprijs.
- Vlaanderen zal de onderbescherming aanpakken door gegevens van kandidaat huurders bij de SHM automatisch door te geven zodat hun recht op een huurpremie wordt nagegaan.

Blijf het sociaal woonaanbod uitbreiden

We vragen aan de Vlaamse overheid om te blijven investeren in een sociaal woonaanbod. Het JKP stelt dat de streefdatum voor de realisatie van de sociale huurwoningen wordt uitgesteld. We betreuren deze beslissing. Zeker omdat de armoede cijfers bij kinderen toenemen.

²⁵ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies Maak de kinderen achter de woonbeleidsplannen zichtbaar, 2014-2015/3, www.kinderrechtencommissariaat.be - Adviezen en Standpunten.

²⁶ Beleidsnota Wonen 2014-2019, VI.P. *Parl.St.* 2014-2015, nr. 135/1.

Zie <http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2014-2015/g135-1.pdf>

Denk aan extra scholen en crèches bij uitbreiding sociaal woonaanbod

Ideaal denkt Vlaanderen ook aan extra scholen, crèches, gezondheidsdiensten, speel-, ontspannings- en ontmoetingsruimte wanneer ze het sociale woonaanbod uitbreidt. Het is noodzakelijk om het sociale woonaanbod integraal te benaderen.

Laat Huizen van het Kind een rol spelen in het recht op wonen

Ideaal doet Vlaanderen ook beroep op de Huizen van het Kind om meer bekendheid te geven aan de SVK. De Huizen van Kind staan in voor de bekendmaking van basisvoorzieningen. Ideaal hoort een nodige toeleiding/doorverwijzing naar gespecialiseerde diensten inzake SHM, SVK, huurpremie, ... daarbij.

Gemeenschappelijk wonen aanmoedigen op alle niveaus

Vlaanderen denkt aan een decreet dat gemeenschappelijk wonen ondersteunt en meer mogelijk maakt. We staan hier achter. We hopen dat dit ook overleg met de federale overheid inhoudt. Niet zelden ervaren steuntrekkende jongeren financiële nadelen wanneer ze wensen samen te wonen.

Maak steun aan private huurmarkt concreet

De cijfers over de woonkwaliteit liegen er niet om. 20% van de Vlaamse bevolking leeft in een woning met structurele gebreken aan het dak, de ramen, deuren en muren, zonder adequate verwarming, met een gebrek aan elementair comfort of met een gebrek aan ruimte²⁷. Helaas is het JKP weinig concreet over de ondersteuning van de private huurmarkt.

Thuisloosheid voorkomen vraagt een structurele aanpak

De gevolgen van thuisloosheid voor kinderen en hun ouders zijn groot. Geen thuis hebben of in woononzekerheid leven leidt tot vele (bijkomende) problemen. Zeker wanneer niet snel werk gemaakt wordt van een nieuwe woning met woonzekerheid. Kinderen verliezen contact met hun vrienden, kunnen niet meer naar hun reguliere school gaan, geraken in sociale isolatie, verliezen perspectief en geloof in de toekomst, het tast hun geestelijke en fysieke gezondheid aan. Ze lopen risico op plaatsing omwille van de maatschappelijk verontrustende situatie.

Het is van essentieel belang dat Vlaanderen volop blijft inzetten op preventie van thuisloosheid. Samenwerking met welzijn is hierin essentieel. Zij zorgen immers voor begeleiding op meerdere domeinen. Vlaanderen blijft duidelijke keuzes maken voor een samenwerking met welzijn om uithuiszetting te vermijden. Dit is een goede zaak. Anderzijds heeft de samenwerking tussen Welzijn en Wonen nood aan een structurele verankering en een structurele aanpak.

²⁷ Beleidsnota Wonen 2014-2019, VI.P. 2014-2015, nr. 135/1. p. 17.
Zie <http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2014-2015/g135-1.pdf>

Samenwerking welzijn en wonen project-niveau overstijgen

De samenwerking mag niet op project-niveau blijven steken. Liefst krijgt het een wettelijke basis. In Zweden wordt bij elke vordering tot uithuiszetting onmiddellijk een begeleiding opgestart. Hierdoor bedraagt het aantal uithuiszettingen er een derde van het aantal vorderingen. Misschien biedt het Vlaamse huurdecreet hiertoe kansen.

Wat met uithuiszetting op de privemarkt?

De outputindicator spreekt enkel over 'aantal uithuiszetting sociale huisvesting'. Ideaal beperkt de begeleiding zich niet tot de sociale huurmarkt en neemt ze ook de private woonmarkt mee.

Nood aan statistieken vanuit kindperspectief

Vlaanderen moet dringend zicht krijgen op het aantal thuisloze kinderen en hun gezinnen. Ook moet ze exacte cijfers over het aantal vorderingen tot uithuiszetting verzamelen. Deze zijn immers nodig om een degelijk preventiebeleid uitwerken. Tot nu toe bestaan geen duidelijke statistieken over het aantal vorderingen en uithuiszettingen. Waarom niet deurwaarders verplichten statistieken bij te houden wanneer ze een uithuiszetting hebben voltooid?